

Datum
2014-08-18
Ert datum
2014-06-10

Vårt diarienummer
2014-110-4745
Er beteckning
U2014/3798/UH

Utbildningsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Promemoria – Avgifter inom ramen för ett utbildningssamarbete inom högskoleutbildning

Sammanfattning

- Centrala studiestödsnämnden (CSN) är positiv till ambitionen att hitta en lösning som gör det möjligt för svenska lärosäten och studerande att delta i internationella samarbeten.
- CSN är osäker på om promemorians förslag innebär en långsiktig lösning på problemet att otillåtna undervisningsavgifter tas ut vid studier i Sverige.
- CSN har uppmärksammat att begreppet utbildningssamarbete kommer att ha en bredare innebörd i 6 kap. 12 § högskoleförordningen (1993:100) än i annan lagstiftning.
- CSN föreslår att de föreslagna lydelseerna i 4 kap. 4 § högskolelagen (1992:1434) och i 6 kap. 12 § högskoleförordningen (1993:100) ändras så att de täcker in utbildningssamarbeten med flera svenska lärosäten och flera utländska aktörer, samt att det övervägs om även studier på forskarnivå ska omfattas.
- Om förslaget genomförs kommer CSN att ändra sin föreskrift så att merkostnadslån kan lämnas för obligatoriska undervisningsavgifter oavsett var utbildningen bedrivs, eller vem som tar ut avgiften.
- Oavsett om förslaget genomförs eller inte planerar CSN att ändra sin föreskrift så att begränsningen, att merkostnadslån för undervisningsavgifter inte lämnas för avgiftsfri utbildning i Sverige, tas bort.
- CSN delar utredningens bedömning att förslaget får marginell påverkan på kostnaderna för studiestödet.

3. Förslag om att vissa avgifter inte ska utgöra studieavgifter enligt högskolelagen

Skälen för förslaget och bedömningen

Betydelse av internationellt samarbete

CSN håller med om att internationella samarbeten är viktiga och att det är olyckligt om svenska lärosäten som följd av avgiftsfriheten inte kan delta i sådana. Det är också negativt att studerande inte kan få merkostnadslån från

CSN för att täcka avgifter som är obligatoriska för att få delta i undervisningen. Det är alltså önskvärt med en lösning som gör det möjligt för svenska lärosäten och studerande att delta i internationella samarbeten.

Det finns ett behov av att i författning ange vad som inte är en studieavgift

CSN är osäker på om den föreslagna skrivelsen i högskoleförordningen är en långsiktig lösning på problemet att otillåtna undervisningsavgifter tas ut vid studier i Sverige.

CSN uppfattar att utbildningssamarbete i detta sammanhang avses omfatta både gemensamma utbildningsprogram och utbytesavtal.¹ Nya former av internationella samarbeten utvecklas dock kontinuerligt och CSN bedömer att det finns en risk att den föreslagna lydelsen inte täcker in alla former av utbildningar där undervisningsavgifter tas ut (t.ex. vid svenskförlagd utländsk utbildning eller utlandsförlagd svensk utbildning).

Ändring i högskolelagen och högskoleförordningen

Det förekommer att svenska lärosäten, inom ramen för samma utbildning, har ett samarbete med flera utländska lärosäten. Det är inte heller uteslutet att flera svenska universitet ingår i ett sådant samarbete, eller att den utländska aktören inte är ett lärosäte, utan ett företag eller en organisation. CSN föreslår därför att förslaget ändras så att även sådana former av samarbeten omfattas. CSN bedömer vidare att det inte är uteslutet att avgifter tas ut vid utbildningar på forskarnivå. Det bör därför övervägas om även sådana studier ska omfattas.

Förslag på lydelse av 4 kp. 4 § andra stycket första punkten i högskolelagen (1992:1434):

1. vad som inte är en avgift för utbildningen när en student deltar i utbildning inom ramen för ett utbildningssamarbete med ett eller flera utländska lärosäten eller aktörer, och [...]

Förslag på lydelse av 6 kap. 12 § högskoleförordningen (1993:100):

En avgift som betalas för att en student ska delta i utbildning på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå inom ramen för ett avtal om utbildningssamarbete mellan en eller flera högskolor och en eller flera utländska aktörer är inte en avgift för utbildning vid högskolan, om [...]

¹ I andra sammanhang har definitionen av utbildningssamarbete begränsats till samarbeten med gemensamma examina som kan leda till en examen vid en svensk läroanstalt (1 kap. 17 § andra stycket högskolelagen (1992:1434) och 2 a § andra stycket lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina och utbildningen kan leda till en examen vid en svensk läroanstalt).

Ikraftträdande

CSN har inga synpunkter på den förslagna tidpunkten för ikraftträdandet, men är beroende av att beslut fattas i så god tid före ikraftträdandedatum som möjligt för att hinna göra nödvändiga ändringar i vår föreskrift.

Konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget i promemorian innebär inte per automatik att CSN kommer att kunna lämna merkostnadslån för de aktuella avgifterna. För att förslaget ska få avsedd effekt och förenkla CSN:s prövningar måste myndigheten ändra sin föreskrift på området.

8 kap. 16 § första stycket Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel har idag följande lydelse:

Om en läroanstalt tar ut obligatoriska undervisningsavgifter eller motsvarande avgifter för undervisning vid läroanstalten, kan merkostnadslån lämnas. Detta gäller dock inte en studerande vid en avgiftsfri utbildning i Sverige.

Om förslaget genomförs avser CSN ändra föreskriftens första mening så att merkostnadslån kan lämnas för obligatoriska undervisningsavgifter oavsett var utbildningen bedrivs och vem som tar ut avgiften.

CSN planerar även att ta bort bestämmelsens andra mening. Om förslaget genomförs och CSN har kvar denna del av bestämmelsen skulle myndigheten i varje enskilt ärende behöva utreda om avgiften i fråga är tillåten eller inte enligt högskoleförordningen. Myndigheten skulle då behöva kontrollera att avgiften

1. inte tillfaller lärosätet och
2. inte avser utbildning som anordnas av universitetet och högskolan.

CSN konstaterar att det skulle vara mycket resurskrävande för myndigheten att göra en sådan utredning i varje ärende. Myndigheten har ingen vägledning om hur en sådan bedömning ska göras. CSN anser inte heller att det är myndighetens uppgift att bevaka om svenska lärosäten tar ut otillåtna avgifter eller inte. Oavsett om promemorians förslag genomförs eller inte planerar CSN därför att ändra sin föreskrift så att myndigheten inte längre begränsar rätten till merkostnadslån för undervisningsavgift beroende på om avgiften är tillåten eller inte.

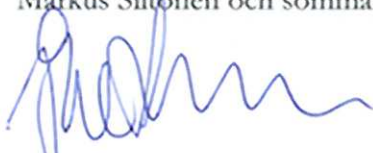
Mot bakgrund av det begränsade antalet berörda studenter delar CSN bedömningen att förslaget får marginell påverkan på kostnaderna för

studiestödet. CSN har identifierat omkring 200 ärenden under perioden 2012-2014, där den studerande fått avslag på ansökan om merkostnadslån för undervisningsavgifter vid studier på högskolenivå i Sverige. CSN har avslagit ärendena på grund av att utbildning i Sverige ska vara avgiftsfri, och att undervisningsavgifter därmed inte ska kunna förekomma. CSN bedömer att de föreslagna ändringarna i högskolelagen och högskoleförordningen, tillsammans med planerade justeringar i CSN:s föreskrifter, innebär att CSN fortsättningsvis kommer att kunna lämna merkostnadslån till dessa studerande.

Konsekvenser för studenter

CSN kommer att göra nödvändiga ändringar i sin föreskrift enligt vad som framgår ovan, så att det blir möjligt att lämna merkostnadslån för de aktuella studierna.

Beslut om detta remissvar har fattats av chefsjuristen Åke Svensson efter föredragning av utredaren Alexandra Swenning Berglin. I arbetet med remissvaret har även verksjuristen Vendela Enmarker, utredaren Joacim Strömblad, utredaren Henrik Strömberg Croné, verksamhetsutvecklaren Markus Siitonen och sommarnotarien Alen Islamovic deltagit.

Åke Svensson

Alexandra Swenning Berglin